

De preek van de leek

Doekle Terpstra

23 november 2008

PREEK

Van jongs af aan word ik iedere keer opnieuw geraakt en ontroerd door het ritueel van de zegen. Waarom eigenlijk? Misschien omdat de zegen symbool staat voor de zoektocht van mensen naar zin en bestemming. Mensen die elkaar iedere keer opnieuw en dat al duizenden jaren lang door het uitspreken van die gezegende woorden en de handeling van de handoplegging willen bemoedigen. Mensen die elkaar sterkte willen toewensen in die pelgrimstocht van het menselijk bestaan. Zoekend en tastend, niet alleen levend voor zich zelf, maar ook levend vanuit het "wij". Niet alleen ik ben onderweg, maar wij allen maken deel uit van deze aarde. En die woorden roepen op om elkaar vast te houden. Laten we elkaar bemoedigen om deze aarde voor een ieder bewoonbaar en leefbaar te houden.

De eerste verhalen uit de bijbel maken duidelijk dat mensen van begin af aan een besef hebben gehad, dat er iets moet bestaan, noem het de Eeuwige of God, wat ons als mensheid overstijgt en wat ons met dat eenvoudige ritueel van de zegen als het ware aan wil raken. Iedere keer opnieuw, door de hele geschiedenis heen, worden we onder die beschermende woorden op pad gestuurd. Mensen als zoekende, maar wel als geborgen wezens. En juist dat besef, dat voortdurende verhaal van mensen, heeft mij bij God gehouden. Ik heb dé Waarheid, waarmee ik in zekere zin, ben opgegroeid van me afgeschud, omdat dat voor mij niet houdbaar bleek te zijn. God is voor mij absoluut en tegelijkertijd relatief geworden. Zoals een kind kan zeggen, dat jij als ouder de liefste van de wereld bent en je weet dat dat geldt voor heel veel ouders. Juist door deze relativisering heb ik me niet bekocht gevoeld, door Gods zoon Jezus te zien als een handelend mens heb ik het geloof behouden. De Eeuwige die zich altijd maar weer manifesteert via mensen. Vanwege de zoekende geschiedenis van mensen ben ik bij God gebleven. Ik heb door het oude van me af te schudden niet verloren, maar door nieuwe wegen te zoeken heb ik veel gewonnen. En die eenvoudige tekst van Numeri, speelt daar een cruciale rol in: "De Here zegene en behoede u, de Here doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig; de Here verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede." Wat een vitaliteit en wat een kracht.

De Here zegent mij. Jij mens mag je gezegend weten, jij mag er zijn zoals je bent. Tel je zegeningen een voor een, je bent een uniek mens, een mens uit een stuk. Doe jezelf niet tekort. De Here behoede u. Je moet weten dat God in en om je heen is. Hij beschermt je, niet voor de dood, maar wel in het leven en door de dood heen.

De Here doe zijn aangezicht over u lichten. Leef, zoals je bedoeld bent en wees Gods evenbeeld of zijn tegenover. Wees een lichtend voorbeeld. Als jullie mensen leven op de wijze waarop ik, als Schepper van de dingen het graag zie, kan recht worden gedaan aan allen en wordt vrede en gerechtigheid gerealiseerd. God lijkt tegen ons te zeggen, ga de wereld in, aan het werk want I believe in a life before death.

Hij zij u genadig. Wat geweldig. De Eeuwige schenkt ons genade. Iedere keer weer vanaf de hof van Eden, door de hele mensheid heen wil God het weer opnieuw met ons, met mij proberen. Jij sterke, maar ook kwetsbare mens, je mag er zijn met alle fouten die je maakt. Vertrouw op mij.

De Here verheffe zijn aangezicht over u. De Eeuwige kijkt ons aan en keert zich dus naar ons om. Dus niet iemand die zich afkeert, maar iemand die zich, als ik daar open voor sta, omziet naar mij.

De preek van de leek

De Here geve u vrede. Wij zijn lang niet vrij van oorlog en geweld. Was het maar waar. Als we werkelijk “Uws boeder hoeder” willen zijn dan hebben we nog wel een klusje te klaren. Maar ondanks dat mogen we wel de vrede van God met ons meedragen. Vrede van God, als laatste woord. Maar ook met een geweldige opdracht. Als God ons vrede toewenst, dan vraagt dat van ons om vredestichters te zijn. Mensen, niet bedoeld om kloven te creëren, maar om ze te slechten. Wij worden uitgenodigd om vormgevers van solidariteit te zijn. Als verbinders aanwezig te zijn in een ingewikkelde en weerbarstige samenleving. Om om te zien naar elkaar, om onze minderheden en onze kwetsbaren te beschermen. Tot drie maal toe wordt ons mensen in de zegenbede duidelijk gemaakt dat God niet God zonder mensen wil zijn. Een uitspraak over trouw van God ten opzichte van mij. Ik vertrouw er op dat de Eeuwige mij daarmee deel uit wil laten maken van het verhaal van Adam en van alle andere mensen, tot aan het einde toe.

En wat moeten we dan toch met dat boek, die Bijbel. De verhalen van toen, de metaforen, de visioenen over een andere wereld. En wat te denken van alle andere rituelen naast de zegen, die ook al van oudsher worden gebruikt. Wat kun je daar in vredesnaam mee in onze ingewikkelde samenleving. De verhalen van mensen over trektochten door de woestijn, een hof van Eden. Sterker nog die verhalen van weleer, van de mensen van toen, vertellen ons wie God zou zijn en hoe zij toen de Eeuwige hebben gezien en ervaren. Wij laten ons dat in onze moderne tijd toch niet meer gezeggen? Wij geëmancipeerde mensen, die in een complexe tijd leven, waar Abraham, Jacob, Adam, Jezus, Maria en al die anderen zich geen voorstelling van konden maken. En zij gaan ons nota bene via dat boek, via het Oude en het Nieuwe testament, vertellen hoe het leven, de wereld en alles wat daar om heen zit in elkaar steekt? En bovendien hebben ook zij niet bij voortduring projecties van God gemaakt? God de Vader, de Moeder, de Almachtige, de Herder, de Leidsman, de Schepper, de Koning en noem zo maar op. Ieder etiket heeft door de geschiedenis heen de identiteit van God proberen te achterhalen en altijd weer is het op niets uit gelopen. Nog steeds hebben we het grote geheim van de Eeuwige niet ontrafeld. Dus wat is de waarde van dat boek wanneer we weten dat alle verhalen, van kaft tot kaft, uiteindelijk door mensen handen en dan ook nog via overdracht van verhalen geschreven zijn. En we weten hoe dat bij overdracht gaat, het wordt altijd mooier gemaakt dan het in werkelijkheid is gegaan. Alle spreken over boven komt van beneden heeft Harry Kuitert eens fraai gezegd. Of zoals Nico ter Linden het heeft verwoord: “Ik geloof dat het spreken van en over God fantasie is. Niemand heeft ooit God gezien noch met hem gesproken”. Fascinerend is overigens dat ter Linden het woord fantasie gebruikt. Daar zit iets in van fantastisch, maar ook van fantast, iemand die er maar op los verzint. Fantasie betekent volgens de van Dale, zoiets als droombeeld. En misschien zit in die betekenis van het woord wel ergens een antwoord op de vraag rondom de betekenis van de bijbel. Is het een louter fictief en vooral literair geschrift met liefdevolle, maar ook angstaanjagende verhalen? Ontroerend en gruwelijk tegelijk? Visionair en tegelijkertijd zo menselijk? Of is het een boek waarin helder wordt gemaakt wat de zoektocht van mensen door de hele geschiedenis heen is geweest om zin te geven aan het bestaan en bij voortduring een antwoord te zoeken op de grote geheimen van leven en dood. Waarin mensen zoekend en tastend woorden en verhalen hebben proberen te vinden bij hun fantasie, hun droombeeld.

Nico ter Linden heeft de Bijbel in prachtige eigentijdse taal geschreven, met als titel: “Het verhaal gaat.” Die drie woorden zijn een geloofsblijdenis. Het verhaal gaat, dat.... We kennen het uit ons eigen leven. Ik heb bij gerucht vernomen, ik heb iets gehoord, iets gezien, iets gevoeld en ik wil jou daar deelgenoot van maken. Ik wil, nee moet dat met jou delen. Soms, niets menselijks is ons vreemd, zijn de geruchten niet positief van aard. We vinden het fijn om over de ander praten, om soms te kwetsen en kwade boodschappen uit te spreken. Maar er zijn ook van die andere momenten waarin we iets willen delen. Over iets wat we zelf nauwelijks kunnen bevatten en waar we eigenlijk ook geen goede woorden voor kunnen vinden. Wat we gezien of

De preek van de leek

gevoeld hebben en in zijn essentie niet te verwoorden is, het raakt ons diepste zijn. Een moment waarop we doel, zin en betekenis zien en bijna kunnen pakken. Het treft ons op een welhaast wonderlijke manier, een bijna spiritueel gevoel van grote dankbaarheid en geluk. Een gevoel dat het de bron, het diepste van het leven, van ons eigen zijn raakt.

Het verhaal gaat, kan met een andere klemtoon ook nog een heel andere, prachtige betekenis krijgen. Wanneer het accent niet op het verhaal komt te liggen, maar op het woordje gaat. Het verhaal houdt niet op, het verhaal gaat maar door. Altijd maar weer, iedere generatie heeft zijn eigen verhalen, die op hun manier weer iets toevoegen aan dat grote verhaal van de mensheid. . Mensen, die door de geschiedenis heen een glimp, een flits opvangen van wat het leven werkelijk betekenis geeft en daar anderen deelgenoot van willen maken.

Het doet denken aan de gedachte die een ieder van ons wel eens overkomt. Je daalt een hoge berg af, die door dikke mist is omgeven. Je ziet geen hand voor ogen en raakt je oriëntatie kwijt. En dan, heel even, trekt het open. Zomaar, in een ogenblik, in een flits wordt het kronkelige pad onder je zichtbaar. Het geeft je perspectief, het geeft richting en het helpt je om de weg naar je bestemming te vinden. En vlak daarna, is de mist weer daar. Zoekend en tastend zoek je je weg, maar nu, anders dan daarvoor, weet je dat je de goede richting gaat. Natuurlijk, nog steeds is het vallen en opstaan, maar je voelt dat daar ergens beneden de plek ligt waar je het voor hebt gedaan. Het is het bijna geheime pad, in nevelen gehuld, je hebt het op een enkel moment in volle scherpste gezien. Het pad van het levensperspectief. Huub Oosterhuis heeft een boek geschreven die dat kortstondige moment beschrijft, "Zien, soms even."

Voor mij is de Bijbel het boek van "Soms even zien." Mensen, die met intensieve levenservaringen, noem het Godservaringen, zoekend en tastend onder woorden proberen te brengen, wat van Eeuwige waarde is. Dat proberen te omschrijven, daar weer te kort in schieten, maar wel iets van dat grote geheim proberen over te dragen. Van generatie op generatie proberen over te dragen dat er meer is dan het zichtbare, dat er iets is wat veel verder reikt dan wij kunnen bevatten. Waar we stuntelend proberen woorden of metaforen voor proberen te vinden, maar wat de moeite van de overdracht meer dan waard is. Want het kan helpen om door de eeuwen heen als mensheid op de been te blijven. Via die aloude zoektocht door de woestijnen, wordt zichtbaar dat mensen op zoek zijn naar wie en wat de Eeuwige is. En men heeft er een glimp van heeft gezien. Een fantasie, die de moeite waard is om doorverteld te worden. Want het geeft een beeld van waar het in essentie om gaat en het geeft een visionair perspectief op vrede en gerechtigheid. Het geeft iets bloot van het land waar Abraham al naar op zoek was, het beloofde land. En noem dat maar God, de Eeuwige die, zoals theologen ons dat al hebben uitgelegd, door alleen al door zijn naam zich met ons verbindt. God, ik al er zijn. Een belofte, die door de geschiedenis heen op die fatanasie-rijke momenten in het doorsnee leven wordt zichtbaar gemaakt. Ik zal er zijn, al is het maar, althans van uit jouw idee, soms en heel even. En mens, lijkt God te willen zeggen, ga daar fantasierijk mee om, sluit mij niet op in een vast en omljnd beeld.

Zo bezien is de bijbel niet waar van kapt tot kapt, maar wel van begin tot eind. En het geschreven verhaal is weliswaar af, maar het verhaalde verhaal nog lang niet. Het is het mensenverhaal als voortgaande openbaring. E zijn dus nog steeds profeten, richtingwijzers"als Marthen Luther King, moeder Theresa, majoor Bosschardt , die zouden kunnen zeggen, zoals dat zo vaak in de Bijbel staat: "En God zeide..." of misschien eigentijds "Ik stel me God voor als iemand die gezegd heeft dat..." En nog steeds vinden er grote wonderen plaats, zoals toen. Het gewone, alledaagse, onze adem, het groen, het water, het licht in onze ogen, dat wij kunnen verbinden, dat wij kunnen bewegen. Wat een groot wonder is die vanzelfsprekendheid.

De preek van de leek

Wanneer ik de Bijbel kan zien als het grote verhaal van mensen die het grote geheim zoekend en tastend proberen te vertellen, dat zij die ster aan de horizon hebben gezien dan wordt de Bijbel een boek van levenskracht. Ik hoef het geheim niet meer te ontrafelen. Ik maak er deel van uit. Wat een voorrecht om in de geest van Abraham, Mozes, Jezus, Maria en al die anderen deel uit te maken van de Eeuwigheid. De Eeuwigheid die er nu al is.

De zegen loopt als een verzoenend en ontroerende handeling door de geschiedenis heen. De handoplegging van mensen ten opzichte van elkaar, van de predikant, de priester. Door de zegen te ervaren vertrouwd ik er op dat ik via dat smalle bergpad uiteindelijk op de plek van mijn bestemming kom.

Toen mijn beide dochters jong waren vertelde ik ze met liefde over de verhalen van toen, die zoektocht van de mensheid. De verhalen over het grote geheim. Ik sprak of zong een gebed en sloot af met het kruisteken op het voorhoofd en met het woord Kyrieleison. "Heer ontferm u." De bede voor beiden om Gods aangezicht op hen te laten schijnen. Als twee mensen die, zo jong als ze waren al deel uit maken van het grote mensen verhaal, die alleen al door er te zijn deel uitmaken van de eeuwigheid. Toen mijn jongste eens vroeg, waarom ik dat toch steeds deed, probeerde ik met het nodige gestuntel duidelijk te maken dat ik hoopte dat God op haar zou passen. Dit riep een stevige en emotionele reactie op, de tranen vloeiden stevig, want ze voelde er weinig voor dat God die avond op kwam passen. Toch heb ik mij hierdoor maar niet laten ontmoedigen.

Dat simpele eenvoudige gebaar van de zegen, dat traditionele gebaar weerspiegelt een kostbare traditie. Het is het verhaal van mensen onderweg, die zich in die zoektocht gesteund mogen voelen door de Eeuwige.

Laten wij daarom vooral over de betekenis van de Bijbel en over God, de Eeuwige door blijven fantaseren. Het verhaal gaat en het gaat en het gaat, altijd maar weer. Wat zijn wij toch gezegende mensen.

A Dieu.

Amen.

